

Visszaesők bűncselekmény-sorozatai*

Dr. Kovacsicsné Nagy Katalin,

az állam- és jogtudomány
doktora, az Eötvös Loránd
Tudományegyetem
egyetemi tanára

E-mail: knk@chello.hu

A hivatalos bűnügyi statisztikák (az Egységes Rendőrségi-Ügyészségi Bűnügyi Statisztika és a Bíró-sági Statisztika) egy-egy évben a befejezett ügyekről, a befejezett nyomozásokról, illetve a jogerős bírósági ítéletekről számolnak be, és nem az adott év bűnözéséről. Nem nyújtanak betekintést a bűnöző életpályák alakulásába. Ez utóbbi információk a „Büntettek Nyilvántartásának” statisztikai feldolgozásából ismerhetők meg. A nyilvántartásban egy-egy nyilvántartott személy teljes bűnöző életútja nyomon kísérhető, a személy neve és személyazonosító adatai alatt szerepelnek összes jogerős büntetőítéletei, az elkövetett összes bűncselekmény felsorolásával és a kiszabott büntetések.

A Büntettek Nyilvántartásából három időpontra vonatkozóan volt lehetősége a szerzőnek statisztikai feldolgozásokat készíttetni, a teljes, vagy közelítőleg teljes sokaságra viszonylag szűk terjedelemben, kevés ismérv alapján. A részletesebb vizsgálatok mintavételes módszerrel történtek, 1998-ban a minta 1500 főből, 2005-ben pedig 1989 főből állt. Az 1998. évi minta 4881 büntetőítéletet, a 2005. évi minta 8011 büntetőítéletet tartalmaz. A két minta feldolgozása kiterjedt a megfigyelt személyek főbb demográfiai adataira, nem, születési évjárat, és életkor három keresztmetszetben. A büntetőítéletek száma, a visszaesési sorrend, és a büntetőeljárás időtartama és a kiszabott büntetés is mérhető volt. A két minta lehetőséget adott a bűncselekmény-sorozatok vizsgálatára, az egy ítéletben elbírált bűncselekmények megismerésére és a teljes bűnöző életpálya során elkövetett bűncselekmények vizsgálatára is.

TÁRGYSZÓ:

Igazságügyi statisztika.

Bűnügyi statisztika.

Bűnözés, kriminálstatisztika.

---

* A kutatás a T043697számú OTKA-pályázat keretében készült.

Az elmúlt három évtizedben a bűncselekmények száma jelentősen növekedett Magyarországon, ennek következtében a bűnügyi információk iránti érdeklődés nemcsak a szakemberek, hanem a média és a lakosság körében is megerősödött. Ez azzal is magyarázható, hogy a rendszerváltozás előtt nagyon kevés bűnügyi statisztikai adat került nyilvánosságra. Ma már a legfontosabb adatgyűjtések megismerhetők, legfeljebb az jelent veszélyt, hogy a sajtóban a nem szakember által készített elemzésekben hamis következtetések levonására is sor kerül. Az OSAP-ban szerepel az Egységes Rendőrségi-Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ERÜBS), a Bírósági Statisztika, valamennyi bűnüldözéssel, igazságszolgáltatással és a büntetés-végrehajtással foglalkozó szerv ügyforgalmi statisztikája, továbbá a Legfőbb Ügyészség által készített „Az ügyészi részvétel a büntetőperben” elnevezésű adatgyűjtése is.

E statisztikai adatgyűjtéseken kívül létezik két olyan nyilvántartás, amely igen gazdag bűnügyi információforrás, az egyik, a korábbi Belügyminisztériumban készült (jelenleg a Miniszterelnöki Hivatalnál van, Bűnügyi Nyilvántartó Hatóság néven), a másik a büntetés-végrehajtás (Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága – BVOP) „Fogvatartottak nyilvántartása”. A büntetettek nyilvántartása kizárólag nyilvántartási céllal, a priorálás (büntetlen előélet vizsgálata) elvégzésére jött létre, és operatív statisztika csupán néhány alkalommal készült belőle, pedig ezen adatbázis igen gazdag információtartalommal rendelkezik és több olyan szempont szerint feldolgozható, ami egyetlen más adatgyűjtésből sem valószínűsíthető meg. Ugyancsak nyilvántartási céllal készül a fogvatartottak nyilvántartása, amit a nyilvántartási igények kielégítése mellett a büntetés-végrehajtás operatív statisztikáinak elkészítésére is felhasználnak, de ennek az adatbázisnak a tudományos célú feldolgozása sem valósult meg.

A statisztikai célú adatgyűjtések természetüknél fogva tartam idősorokba rendezhetők, egy-egy adat elvileg egy-egy év bűnözését mutatja, de gyakorlatilag erről szó sincs, minthogy mind az ERÜBS, mind a bírósági statisztika ún. output statisztikák, vagyis adataik az eljárás befejezésének időpontjára vonatkoznak. Tekintettel arra, hogy a nyomozási eljárás és a bírósági eljárás is különböző okok miatt akár évekig is elhúzódhat, az idősorban feltüntetett évek sok különböző év bűnözési adatait foglalhatják össze.

Az idősorokból nem derül ki az elkövetett bűncselekmények száma, mert például a bírósági statisztika a jogerősen elítélt személyhez csak egy legsúlyosabb, vagy valami ok miatt legfontosabb bűncselekményt rendel, az „és más” bűncselekményekről nem nyújt információt. Az ERÜBS ugyan méri a bűncselekmények számát, de a bűncselekmények fogalmi meghatározása is előidézhethet statisztikai anomáliákat (halmozat, folytatólagos elkövetés stb.). A különböző elkövetők és a különböző el-

ítéltek számát sem lehet megtudni a nyilvántartásokból, mivel ugyanaz a személy többször is szerepelhet ugyanazon év statisztikáiban, akár elkövetőként, akár jogerősen elítéltként is.

A felvetett kérdésekre a büntettek nyilvántartásának statisztikai feldolgozása adhat választ. A nyilvántartásban egy-egy nyilvántartott személy teljes bűnöző életútja nyomon kísérhető, eltekintve a már mentesítés alá eső, és a nyilvántartásból törölt cselekményektől. A személy neve és személyazonosító adatai alatt szerepelnek összes jogerős büntetőítéletei, az elkövetett összes bűncselekmény felsorolásával és a kiszabott büntetések. A nyilvántartás statisztikai feldolgozásából a vizsgált különböző személyek száma egyértelműen megállapítható, a rájuk kiszabott büntetések száma és az egy büntetőítéletben elbírált bűncselekmények száma is feldolgozható. Minthogy a nyilvántartás az elkövetés időpontját (ahol időponthoz köthető az elkövetés) és a jogerős ítélet időpontját is tartalmazza, a teljes eljárás időtartama – a nyomozási és büntetőeljárás együtt – kiszámítható. Ez azért nagyon fontos, mert bár számos ügyforgalmi statisztika foglalkozik az eljárás időtartamával, de külön a rendőri, külön a bírósági időtartammal, ha a büntetőeljárás során például felfüggesztik az eljárást, és a felfüggesztés lejárta után folytatják, az időtartam számítását nulláról kezdik, így az eljárás teljes időtartama egyetlen operatív statisztikából sem derül ki.

1. A büntettek nyilvántartásából vett minták statisztikai feldolgozásai

A büntettek nyilvántartásából három időpontra vonatkozóan volt lehetőségem statisztikai feldolgozásokat készíttetni, a teljes, vagy közelítőleg teljes sokaságra viszonylag szűk terjedelemben, kevés ismérv alapján.¹ Az 1985. évi feldolgozás mintegy félmillió elítélt adatait tartalmazza. (Az abszolút szám akkor titkos volt). Az 1998. március 25-i sokaság 497 547 fő volt. A 2005. évi vizsgálat 207 391 főre terjedt ki, azok szerepelnek benne, akiknek volt büntetőítéletük az utolsó öt évben és ismert az elkövetés időpontja.

A részletesebb vizsgálatok mintavételes módszerrel történtek, 2000 főnél kisebb elemszámú mintákra vonatkozóan. Minthogy 1998-ban és 2005-ben a teljes körű sokaság részletes feldolgozására nem volt lehetőségem, egy ún. mintavétellel kellett elvégezni a vizsgálatokat. 1998-ban a minta 1500 fő adatait tartalmazta (3,01%), 2005-ben pedig 1989 fő adatait (9,59%). A kiválasztás akár véletlennek is tekinthető, a ki-

¹ A teljes körű sokaságra vonatkozó feldolgozás ugyancsak a T043697 számú OTKA-kutatás keretében történt. Megjelent: Kovacsicsné N. K. (szerk.) [2006]: Statisztika és/vagy nyilvántartás. Egy élet az igazságügyi statisztika szolgálatában ünnepi kötet. *Libri Amicorum*. ELTE. Budapest. 22. évf. 139–148. old.

választás technikájáról nincsenek információim. Az 1998. évi minta 4881 büntetőítéletet tartalmaz, a 2005. évi minta 8011 büntetőítéletet.

Minthogy a két mintavételi időpont elég közel van egymáshoz, lényeges eltérés nem észlelhető, illetve sok esetben nem dönthető el, hogy a különbség lényegi, vagyis a bűnözés változásából ered, vagy a mintavételes eljárások sajátosságaiból. Éppen ezért tanulmányomban nem minden kérdéskörben térek ki mindkét minta elemzésére.

2. A büntettek főbb demográfiai adatai

A nyilvántartás egyik gyenge pontja a nemekre vonatkozó adat, mivel nincs erre vonatkozó közvetlen kérdés, és ha az elítélt névéből ez nem állapítható meg, akkor a nemet ismeretlennek tekintik. A minták csak ismert neműek adatait tartalmazzák.

1. táblázat

A mintákban szereplő büntettek nemek szerinti megoszlása, 1998 és 2005

Év	Férfi	Nő	Együtt	1000 férfire jutó nő
A teljes sokságban				
1998	90,9	9,1	100,0	99,9
2005	90,8	9,2	100,0	101,4
A mintában				
1998	90,9	9,1	100,0	128,4
2005	91,2	8,8	100,0	96,5

A férfiak és nők aránya a hét év alatt alig változott. Lényegesen nagyobb a szóródás évjáratonként vizsgálva a nemek szerinti megoszlást. Ehhez azonban nézzük meg a teljes minta kohorszok szerinti megoszlását. Annak érdekében, hogy a táblázat áttekinthető legyen és ne túl nagy, a születési évjáratokat 5 éves csoportokba vontam össze. (Lásd a 2. táblázatot.)

Mindkét időszakban az 1950 és 1974 közötti időszakban születettek képviselik a legnagyobb arányt, 1998-ban az egész minta 66,7 százaléka, 2005-ben a minta 68,3 százaléka tartozik ezekhez a kohorszokhoz. 1998-ban az 5 kohorsz egyenletes eloszlást mutat, 2005-ben kiemelkedő az 1965–1969 közötti kohorsz, 16 százalékos aránnyal.

2. táblázat

A két mintában szereplő büntettek születési évjáratok szerinti megoszlása

Születési évjárat	Büntettek			
	1998-ban		2005-ben	
	fő	százalék	fő	százalék
1985–1989	0	0,00	60	3,02
1980–1984	14	0,93	159	7,99
1975–1979	135	9,00	191	9,60
1970–1974	205	13,67	251	12,62
1965–1969	200	13,33	319	16,04
1960–1964	192	12,80	296	14,88
1955–1959	210	14,00	279	14,03
1950–1954	193	12,87	214	10,76
1945–1949	131	8,73	117	5,88
1940–1944	93	6,20	62	3,12
1935–1939	55	3,67	28	1,41
1920–1934	65	4,33	13	0,65
–1919	7	0,47	0	0,00
<i>Összesen</i>	<i>1500</i>	<i>100,00</i>	<i>1989</i>	<i>100,00</i>

Míg a két időszak nemek szerinti megoszlása stabilnak látszik, kohorszokra bontva már jelentkeznek ingadozások, különösen az 1998. évi mintában. Az összes nyilvántartott személynél mindkét időszakban a férfi–nő arány alig néhány százalékponttal tér el a 90, illetve a 10 százaléktól. Az 1998-as mintában az 1960 után születettek kohorszainál, a 2005-ös mintában az 1965 után születettek kohorszainál 90 százalék fölötti a férfiak aránya, az 1975–1979 közötti kohosznál meghaladja a 96 százalékot is. Az idősebb kohorszoknál növekszik a nők aránya, ami a férfiak várható átlagos élettartamának értékével magyarázható. A 2005-ös mintában kisebb az ingadozás a fiatalabb és idősebb kohorszok nemek szerinti megoszlásában, ennek oka a kiválasztás technikájában rejlik. Csak olyan nyilvántartottak kerültek be a mintába, akiknek az elmúlt 5 évben volt büntetőítéletük, így azok az idősebb nők, akiknek korábban volt büntetőítéletük, de az utolsó öt évben nem, nem növelték a nők arányát. (Lásd a 3. táblázatot.)

Az életkorra vonatkozó adatok több keresztmetszetben is vizsgálhatók, a büntetőítéletek dátuma alapján kiszámítható az életkor az első, a második, illetve az utolsó kiszabott büntetés időpontjában, és megállapítható a megfigyelt személyek „jelenlegi” életkora, ahol jelenlegin a megfigyelés időpontjában, tehát 1998-ban, illetve 2005-ben számított életkor értendő.

3. táblázat

A büntettek nemek szerinti megoszlása a két mintában

Születési évjárat	Büntettek									
	1998-ban					2005-ben				
	fő			százalék		fő			százalék	
	férfi	nő	együtt	férfi	nő	férfi	nő	együtt	férfi	nő
1985–1989	0	0				56	4	60	93,3	6,7
1980–1984	13	1	14	92,9	7,1	148	11	159	93,1	6,9
1975–1979	130	5	135	96,3	3,7	178	13	191	93,2	6,8
1970–1974	196	9	205	95,6	4,4	233	18	251	92,8	7,2
1965–1969	186	14	200	93,0	7,0	291	28	319	91,2	8,8
1960–1964	173	19	192	90,1	9,9	265	31	296	89,5	10,5
1955–1959	188	22	210	89,5	10,5	250	29	279	89,6	10,4
1950–1954	172	21	193	89,1	10,9	193	21	214	90,2	9,8
1945–1949	115	16	131	87,8	12,2	105	12	117	89,7	10,3
1940–1944	81	12	93	87,1	12,9	55	7	62	88,7	11,3
1935–1939	47	8	55	85,5	14,5	27	1	28	96,4	3,6
1920–1934	56	9	65	86,2	13,8	13	0	13	100,0	0,0
–1919	6	1	7	85,7	14,3	0	0	0	0,0	0,0
<i>Összesen</i>	<i>1363</i>	<i>137</i>	<i>1500</i>	<i>90,9</i>	<i>9,1</i>	<i>1814</i>	<i>175</i>	<i>1989</i>	<i>91,2</i>	<i>8,8</i>

A bűnöző életpályák vizsgálatánál nagy jelentősége van az *első bűncselekmény* elkövetésének időpontjában betöltött életkornak. Vajon a korai bűnelkövetés mennyire határozza meg a további életutat?

4. táblázat

A büntettek életkor szerinti megoszlása az első bűncselekmény elkövetésekor

Életkor	Büntettek			
	1998-ban		2005-ben	
	fő	százalék	fő	százalék
14–17	384	25,6	389	19,6
18–24	542	36,1	642	32,3
25–29	186	12,4	265	13,3
30–34	126	8,4	211	10,6
35–39	110	7,3	154	7,7
40–44	75	5,0	108	5,4
45–49	42	2,8	112	5,6
50–59	27	1,8	86	4,3
60–69	8	0,5	17	0,9
70 és idősebb	–	0,0	5	0,3
<i>Összesen</i>	<i>1500</i>	<i>100,0</i>	<i>1989</i>	<i>100,0</i>

Mindkét időpont adatai azt a hipotézist igazolják, hogy a visszaesők bűnöző életpályája fiatalon kezdődik. 1998-ban 61,7, 2005-ben 51,9 százalékuk volt 24 év alatti. A 10 százalékos eltéréstől nem vonhatjuk le azt a következtetést, hogy az utóbbi években magasabb életkorra tolódott a bűnöző életpálya kezdete, mert a számok alakulásában jelentős szerepe van az 1980 után bekövetkezett népességsökkenésnek, ugyanis a 2005-ben 24 éven aluliak már 1980 után születtek. Ilyen esetben realisabb lenne egy kriminalitási arányszám jellegű mutatót számítani, de az sem lenne teljes értékű, mivel nem egy adott év elkövetéseit kell összehasonlítani, hanem sok különböző évet.

Az utójára elkövetett bűncselekmény időpontjában betöltött életkor egy inhomogén sokaságot tükröz, ti. vannak benne olyanok akiknek ténylegesen befejeződött a bűnöző életpályája és vannak olyanok, akik előtt még számos bűncselekmény elkövetésének a lehetősége áll, de a megfigyelés időpontjában az addig utolsónak tekinthető cselekményt lehetett számbavenni.

A jelenlegi életkor pedig a megfigyelés időpontjában betöltött életkort jelzi, ami akár az első bűncselekmény időpontjával, akár az utolsó bűncselekmény időpontjával is megegyezhet, de jelentősen el is térhet mindkettőtől.

5. táblázat

A büntettek megoszlása az utójára elkövetett bűncselekmény időpontja és a 2005-ben számított életkor szerint

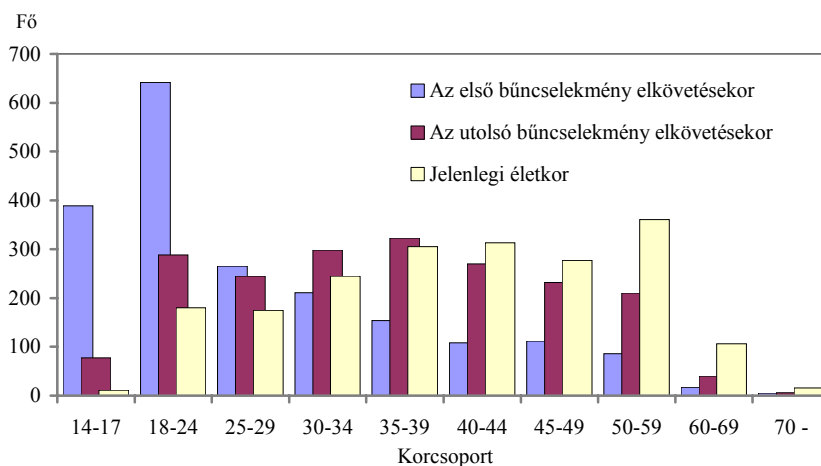
Életkor	Utoljára elkövetett bűncselekmény időpontjában		2005-ben számított (jelenlegi) életkor szerint	
	életkor szerint			
	fő	százalék	fő	százalék
14–17	77	3,9	11	0,6
18–24	288	14,5	180	9,0
25–29	245	12,3	175	8,8
30–34	298	15,0	245	12,3
35–39	323	16,2	305	15,3
40–44	270	13,6	313	15,7
45–49	232	11,7	277	13,9
50–59	210	10,6	361	18,1
60–69	40	2,0	106	5,3
70 és idősebb	6	0,3	16	0,8
<i>Összesen</i>	<i>1989</i>	<i>100,0</i>	<i>1989</i>	<i>100,0</i>

Az utójára elkövetett bűncselekmény időpontjában betöltött életkor szerint majdnem egyenletes az eloszlás a 18–44 éves életkor között, ami erősíti azt a feltételezést,

hogy nem mindegyiküknek volt ez az utolsó bűncselekménye. A 2005-ben 30 év alattiak aránya kicsi, 20 százalék alatt van, míg az 50–59 éveseknél megközelíti a 20 százalékot.

Az 1. ábra igen jól szemlélteti az első bűncselekmény korai megjelenését, majd az életkor növekedésével a szabályos csökkenést. Talán erőteljesebb lenne a csökkenés, ha az idősebb „első büntényesek” között nem szerepelnének szép számmal olyanok is, akik fiatalabb korukban már voltak büntetve, de már beállt a mentesítés, majd az adataik törölve lettek, és így egy hosszabb szünet után újabb bűncselekmény elkövetésével első büntényesnek minősülnek. Az utoljára elkövetett bűncselekmény időpontja a 40 éves korig növekszik, majd csökken. A jelenlegi életkor az 50–59 éves korcsoportban éri el maximumát, majd rohamosan csökken, ami egyrészt a tízéves intervallummal, másrészt azzal magyarázható, hogy a bűnöző életpálya feltételezése szerint rövidebb várható átlagos élettartammal párosul.

1. ábra. A háromféle életkor a 2005. évi mintában

Ha a nyilvántartottakat a születési évük és az első bűncselekmény éve szerint vizsgáljuk az adatok döntő többsége a táblázat főátlójában és azzal párhuzamos következő három átlóban helyezkedik el. Az évjáratok távolodásával a koncentráció növekszik. (Lásd a 6. táblázatot.) A büntethetőség alsó határát elérve a következő 20 évben a legnagyobb a bűnözési aktivitás, ezt követően lassan de fokozatosan csökken. Az idősebb életkorokban csökken a bűnözési aktivitás, az utolsó büntetést követően a törvény által megszabott időtartam után beáll a mentesítés, és ekkor az adatokat törölni kell a nyilvántartásból. Végül azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a bűnöző életpályát bejárók várható átlagos élettartama lényegesen rövidebb mint a nem bűnöző népességé. Erre ugyan számításokat nem végeztem, de gyakorlati tapasztalatok vannak.

6. táblázat

A büntettek megoszlása születési évjáratuk és az első bűncselekményük éve szerint, 2005

Születési év	Az első bűncselekmény éve							
	2000–05	1995–99	1990–94	1985–89	1980–84	1975–79	1960–74	1951–59
1985–89	60	0	0	0	0	0	0	0
1980–84	118	43	0	0	0	0	0	0
1975–79	100	59	31	1	0	0	0	0
1970–74	90	42	54	64	1	0	0	0
1965–69	84	42	44	85	64	0	0	0
1960–64	69	34	26	41	77	49	0	0
1955–59	72	28	16	37	37	59	30	0
1950–54	53	28	11	24	30	18	50	0
1945–49	27	16	5	11	12	8	38	0
1940–44	16	7	3	6	7	4	17	2
1935–39	8	1	2	3	1	0	7	6
1920–34	6	1	0	2	1	1	1	1
–1919	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Összesen</i>	<i>701</i>	<i>301</i>	<i>192</i>	<i>274</i>	<i>230</i>	<i>139</i>	<i>143</i>	<i>9</i>
4 átló összege	368	186	155	227	208	134	135	8
Koncentráció*	52,5	61,8	80,7	82,8	90,4	96,4	94,4	88,9

* Koncentráción itt a 4 átló összege és az összesen sor hányadosát értjük.

3. Visszaesési sorrend, büntetőítéletek száma

A nyilvántartott személyeket csoportosítottam visszaesési sorrendjük szerint is, vagyis aszerint, hogy hányszor voltak büntetve. Legnagyobb részük egyszer volt büntetve, 1998-ban több mint 60 százalék, 2005-ben csak 35 százalék az egyszer büntetettek aránya. Még a 10-15-ször büntetettek száma is jelentős, de 16 fölött már rohamosan csökkennek a gyakoriságok. (Lásd a 7. táblázatot.) 1998-ban 24-szer volt büntetve egy fő, 2005-ben 35 büntetést is kapott egy fő. 2005-ben 41 fő volt 25-nél többször büntetve.

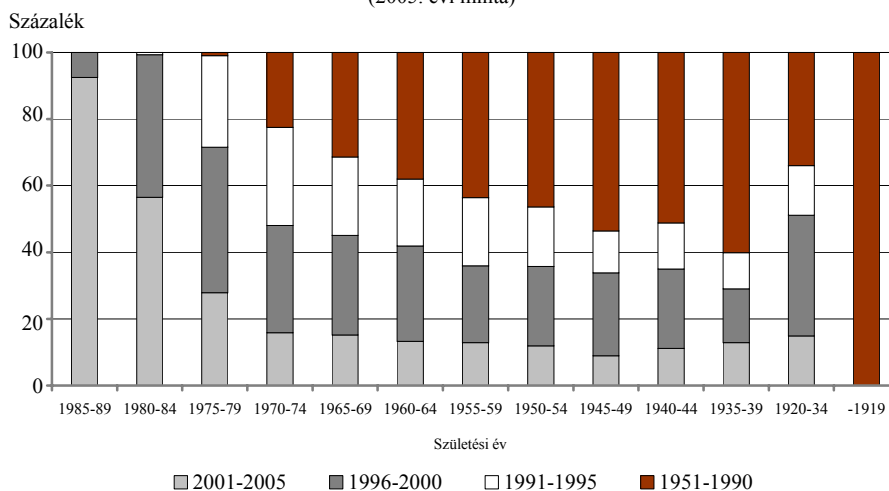
Az 1980 után születetteknek nagyrészt 2001 és 2005 közötti a büntetőítéletük, az 1970-74-es évjáratúaknál már van 1991-95 közötti büntetőítélet is, az 1970 előtt születetteknél egyre több az 1951 és 1980 közötti ítélet. (Lásd a 2. ábrát.)

7. táblázat

A büntetettek és a büntetőítéletek száma a visszaesési sorrend szerint

Visszaesési sorrend	1998. évi			2005. évi		
	fő	százalék	büntető- ítéletek száma	fő	százalék	büntető- ítéletek száma
1.	902	60,1	902	697	35,0	697
2.	54	3,6	108	319	16,0	638
3.	72	4,8	216	215	10,8	645
4.	70	4,7	280	162	8,1	648
5.	83	5,5	415	127	6,4	635
6-10.	229	15,3	1711	313	15,7	2351
11-15.	70	4,7	882	103	5,2	1339
16. és több	20	1,3	360	53	2,7	1060
<i>Összesen</i>	<i>1500</i>	<i>100,0</i>	<i>4874</i>	<i>1989</i>	<i>100,0</i>	<i>8013</i>

2. ábra. A büntetőítéletek megoszlása az elkövetés éve szerint a különböző születési évfázatokban (2005. évi minta)

Míg az első bűncselekmény 51,9 százalékát követik el 14 és 24 éves kor között, az összes bűncselekmény 72,6 százalékának elkövetése jut erre az élekorcsoportra.

A büntetési tételeket az ítélet sorszáma szerint csoportosítva megállapítható, hogy az ítéletek számával párhuzamosan az ítéletek átlagos súlya növekszik. Az első büntetőítéletnél még 19,9 százalék a végrehajtható szabadságvesztés büntetés, 25,5 százalék a felfüggesztett és 30,5 százalék a pénzbüntetés, a 2., 3., 4., 5. ítéletnél 20 és 50 százalék közötti a végrehajtható szabadságvesztés, a 6–9. esetében 50 százalék feletti, a 10. büntetőítéleten túl már 60 százalék fölött van a végrehajtható szabadságvesztés aránya.

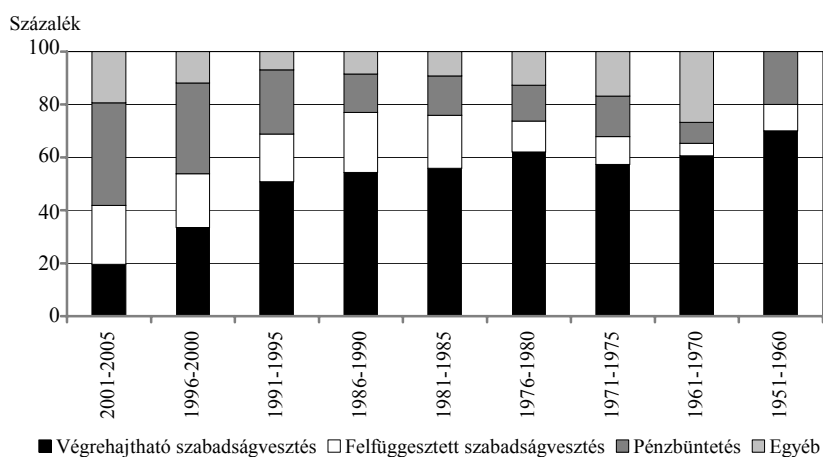
8. táblázat

A nyilvántartott büntetőítéletek megoszlása a büntetőítélet sorszáma és a kiszabott büntetés szerint, 2005

A büntetőítélet sorszáma	Végrehajtható szabadságvesztés	Felfüggesztett szabadságvesztés	Pénzbüntetés	Egyéb	Összesen
1.	19,9	25,5	30,5	24,2	100,0
2.	28,6	24,3	33,9	13,2	100,0
3.	36,7	21,7	32,3	9,4	100,0
4.	40,6	18,6	31,5	9,2	100,0
5.	42,6	20,0	28,5	8,9	100,0
6.	52,5	14,7	26,2	6,6	100,0
7.	50,3	15,9	26,3	7,5	100,0
8.	54,4	20,6	21,3	3,7	100,0
9.	56,7	12,2	22,7	8,4	100,0
10.	61,8	13,6	19,4	5,2	100,0
11-15.	63,5	8,7	19,2	8,7	100,0
16-20.	72,5	7,3	12,4	7,8	100,0
21-25.	88,6	1,4	5,7	4,3	100,0
26-30.	90,9	0,0	4,5	4,5	100,0
31. és több	77,8	0,0	11,1	11,1	100,0
<i>Összesen</i>	<i>38,7</i>	<i>19,9</i>	<i>28,4</i>	<i>12,9</i>	<i>100,0</i>

A büntetések vizsgálva megállapítható, hogy 1950 és 2005 között jelentősen csökkent a büntetőítéletek szigora. A végrehajtható szabadságvesztések aránya 70,0 százalékról 19,6 százalékra csökkent, 1960 és 1995 között 50 és 60 százalék között ingadozott, 1996 és 2000 között 33,5 százalékra csökkent.

3. ábra. *A büntetőítéletek megoszlása az ítélethozatal éve és a kiszabott büntetések szerint, 2005*

9. táblázat

A büntetőítéletek száma az ítélelhozatal éve és a kiszabott büntetések szerint, 2005

Az ítélelhozatal éve	Végrehajtható szabadságvesztés							Felfüggesztett szabadságvesztés	Pénzbüntetés	Közérdekű munka, javító-nevelő munka	Intézkedés	Összesen
	-1	1-2	2-3	3-5	5-8	8-	életfogytig					
	év											
2001–2005	166	161	65	51	22	7	0	535	933	142	322	2404
1996–2000	304	188	84	73	15	12	0	409	693	96	142	2016
1991–1995	233	176	97	123	44	23	2	246	335	18	76	1373
1986–1990	189	159	89	56	34	20	0	230	146	46	39	1008
1981–1985	102	93	45	44	19	9	0	112	83	27	24	558
1976–1980	76	61	31	28	6	3	1	39	45	27	15	332
1971–1975	41	35	13	12	3	5	0	20	29	17	15	188
1961–1970	33	21	10	10	3	0	0	6	10	20	14	122
1951–1960	2	1	0	0	1	3	0	1	2	0	0	10
<i>Összesen</i>	<i>1146</i>	<i>895</i>	<i>434</i>	<i>397</i>	<i>147</i>	<i>88</i>	<i>3</i>	<i>1598</i>	<i>2276</i>	<i>393</i>	<i>647</i>	<i>8011</i>

A kutatás egyik legizgalmasabb eredménye az eljárás időtartamának a vizsgálata. A megfigyelt 8011 bűnügy közül 22,1 százalékánál egy éven belül hozták meg a büntetőítéletet, 35,2 százalékánál 1-2 éven belül, 17,6 százalékánál 2-3 éven belül, és 24,9 százalékánál volt 3 évnél is hosszabb az eljárás. (Az eljárás időtartamán a bűncselekmény elkövetésétől az ítélelhozatalig eltelt idő értendő.)

10. táblázat

A büntetőítéletek megoszlása az eljárás időtartama szerint, 2005

Az elkövetés éve	Két éven belül	Öt éven belül	Öt éven túl	Átlagos időtartam (év)
	százalék			
2001–2005	81,4	99,9	0,1	1,3
1996–2000	45,9	92,7	7,3	2,5
1991–1995	42,7	82,0	18,0	3,0
1986–1990	59,6	88,9	11,1	2,4
1981–1985	63,4	91,5	8,5	2,2
1976–1980	70,6	93,1	6,9	1,9
1971–1975	69,6	96,6	3,4	1,8
1961–1970	72,2	96,3	3,7	1,8
1951–1960	90,0	100,0	0,0	1,5
<i>Összesen</i>	<i>57,3</i>	<i>91,2</i>	<i>8,8</i>	<i>2,3</i>

2001 és 2005 között lényegesen megnőtt a két éven belül befejezett ügyek aránya, ami feltehetően a „gyorsító csomagnak” köszönhető. 1990 és 2000 között volt a legalacsonyabb a két éven belül lezárt ügyek aránya, ami a büntetőügyek számának nagymértékű növekedésével magyarázható.

A büntetőügyekben elbírált bűncselekmények száma alapján levonható az a következtetés, hogy az egy büntetőítéletben elbíralt bűncselekmények számával emelkedik a kiszabott büntetés súlya.

A kutatás során azt is megvizsgáltam, hogy milyen összefüggés van az elkövetett bűncselekmények száma és a kiszabott büntetések között. Ez a kérdés azért is nagyon érdekes, mert erre egyetlen operatív statisztika sem keresi a választ. A bírósági statisztika csak az elítélt személyek (jogerősen elítélt) számát méri és mindegyiknél csak egy bűncselekményt vesz figyelembe.

11. táblázat

*A büntetőítéletekben kiszabott büntetések megoszlása az elbíralt bűncselekmények száma szerint, 2005
(százalék)*

Bűncselekmények száma	Végrehajtható szabadságvesztés	Felfüggesztett szabadságvesztés	Pénzbüntetés	Egyéb	Összesen
1	12,0	23,3	45,3	19,4	100,0
2	47,8	21,0	21,2	10,1	100,0
3	75,8	13,8	6,5	4,2	100,0
4	81,0	14,0	3,7	2,2	100,0
5	88,5	6,3	3,6	4,2	100,0
6 és több	87,1	8,3	0,5	4,1	100,0
<i>Összesen</i>	<i>38,7</i>	<i>19,9</i>	<i>28,4</i>	<i>12,9</i>	<i>100,0</i>

A tábla egyértelműen mutatja, hogy az elkövetett bűncselekmények számával növekszik a kiszabott büntetések súlya. Az egy bűncselekményt elkövetőknek átlag 12 százaléka kap végrehajtható szabadságvesztést, míg a 4 és több bűncselekményt elkövetők több mint 80 százaléka.

4. Az elkövetett bűncselekmények fajtái, bűncselekménycsoportok

A következőkben a bűncselekményeknek nemcsak a számát, hanem fajtáit is szeretném bemutatni. Nyilvánvaló, hogy ha nemcsak egy rövid időszaknak vagy egy

évnél a bűnözését vizsgáljuk, hanem az egész bűnöző életpályákat, akkor legalább annyi bűncselekményt kell vizsgálnunk ahány büntetőítéletet, legtöbb esetben lényegesen többet, mivel a többször is büntetett elkövetőknél egy ítéletben általában több bűncselekményt is elbírálnak. Felmerül a kérdés, milyen a bűncselekmények összetétele, vajon egy-egy büntetőítélet csak egyfajta bűncselekményt tartalmaz, illetve a bűnöző „karrier” során minden büntetőítéletben ugyanolyan bűncselekményért vonják-e felelősségre az elkövetőt, vagy több különböző bűncselekmény is előfordulhat akár egy büntetőítéletben is, illetve a teljes életpálya folyamán is.

Annak érdekében, hogy a vizsgált bűnözőket elkövetett bűncselekmény-sorozatuk szerint tipizálni lehessen el kellett készíteni egy bűncselekménycsoport nomenklatúráját, tekintettel arra, hogy a Btk. bűncselekmény nomenklatúrája túl részletes lett volna e vizsgálathoz, és indokolatlan lenne inhomogén bűnöző pályáról beszélni olyan esetben, amikor az elkövető egyszer csalást, máskor sikkasztást követ el.

A bűncselekménycsoportok kialakításánál figyelembe vettem a Btk. arra utaló meghatározásait, hogy a különös visszaesés megállapításánál melyek tekintendők hasonló típusú bűncselekményeknek (Btk. 166. § (5) bek. és Btk. 333. § 4. pont). Felhasználtam továbbá a Legfelsőbb Bíróság 14. számú irányelvét a bűnisméltés értékeléséről.

E két jogforrás alapján nyolc olyan bűncselekménycsoportot sikerült kialakítani, amelyek a leggyakrabban előforduló bűncselekmények jelentős részét tartalmazzák. A nyolc csoportba be nem sorolt bűncselekmények közül kiválasztottam néhány viszonylag gyakran előforduló bűncselekményt: az ittas járművezetést, a tartás elmulasztását és a garázdaságot, tekintettel arra, hogy e bűncselekmény elkövetői sok esetben nem követnek el más bűncselekményt, csak egyfajta. Végül a többi bűncselekményt a Btk. főcsoportjai szerint csoportosítottam, az előbbiekkkel együtt összesen 20 csoportot alakítva ki. A bűncselekménycsoportokat a következő táblázat mutatja. (Lásd a 12. táblázatot.) A táblázat az 1978. évi IV. törvény alapján készült, kiegészítve az azóta történt módosításokkal, de nem törölve belőle a módosításokkal megszüntetett törvényi tényállásokat, hiszen az életpálya során mindig a pillanatnyilag hatályos törvény alapján történt az ítélezés. Éppen ezért az 1978. évi IV. törvényen kívül a korábbi büntetőtörvények (1961. évi V. tv., BHÖ stb.) vonatkozó paragrafusait is hozzá kellett rendelni a felsorolt 20 csoporthoz. (Lásd a 13. táblázatot.)

Míthogy a 20 csoport is túl soknak bizonyult, további összevonásokat végeztem. Kiemeltem a vagyon elleni bűncselekményeket, amelyek a legnagyobb részét képezik az összes elkövetett bűncselekménynek, az erőszakos bűncselekményeket, egy felelőtlen életmód elnevezésű csoportot, és egy a fennálló állami, társadalmi, gazdasági rend elleni csoportot definiáltam. Ha ezeket a csoportokat mint homogén csoportokat összeszámoljuk, továbbá az összes kettős és hármas kombinációkat is elkészítjük belőlük, már akkor is szétaprózódik a minta, és nagyon nagy lesz a táblázat. Végül ezt a megoldást választottam, azzal a megszorítással, hogy a ritkán előforduló hármas csoportokat összevontam.

12. táblázat

Bűncselekménycsoportok

Sorszám	Bűncselekmény	Az 1978. évi IV. tv. alapján
1.	Az állam és az emberiség elleni	139-142. § 144-151. § 153-165. §
2.	Emberölés, erős felindulásban elkövetett emberölés, merénylet	143. § 166-167. §
3.	Hivatalos személy elleni erőszak, közfeladatot ellátó személy elleni erőszak, hivatalos személy támogatója elleni erőszak, testi sértés (kivéve a könnyű testi sértés vétségét), rablás	229-231. § 170. § (kivéve a 170. § 3. bek.) 321. §
4.	A személy elleni egyéb bűncselekmények	168-169. § 170. § 1. bek. 171-181. §
5.	Ittas járművezetés, járművezetés tiltott átengedése	188-189. §
6.	Egyéb közlekedési bűncselekmény	184-187. § 190. §
7.	Tartás elmulasztása	196. §
8.	Erőszakos közöszlélés, szemérem elleni erőszak, természet elleni fajtalanság, természet elleni erőszakos fajtalanság, megrontás	197-202. §
9.	Üzletszerű kéjelgés, üzletszerű kéjelgés elősegítése, kitarottság, kerítés, közveszélyes munkakerülés, tiltott szerencsejáték szervezése	204-207. § 266-267. §
10.	A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni egyéb bűncselekmények	192-195. § 203. § 208. §
11.	Vesztegetés, befolyással üzérkedés	250-254. § 255-256. §
12.	Az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni egyéb bűncselekmények	211-228. § 232-249. § 257. §
13.	Garázdaság	271. §
14.	Közrend elleni egyéb bűncselekmények	259-265. § 168-270. § 272-285. §
15.	Üzérkedés, árdrágítás, adócsalás, visszaélés jövedékkel	299-300. § 301. § 1-3. bek. 302. § 310-311. §
16.	Devizagazdálkodás megsértése, csempészet, vámorgazdaság	309. § 1-4. bek. 312. §
17.	Egyéb gazdasági bűncselekmények	287-298. § 301. § 4. bek. 303-307. § 309. § 5. bek. 313. §
18.	Vagyon elleni bűncselekmények	316-320. § 322-330. §
19.	A honvédelmi kötelezettség elleni bűncselekmények	334-341. §
20.	Katonai bűncselekmények	343-366. §

13. táblázat

Az 1998. évi minta büntetőítéleteinek megoszlása a 20 bűncselekmény csoport szerint

Bűncselekménycsoport	Büntetőítéletek		Személyek	
	száma	százalék	fő	százalék
Az állam és emberiség elleni	33	0,7	31	1,2
Emberölés, erős felindulásban elkövetett emberölés, merénylet	90	1,8	90	3,5
Hivatalos személy elleni erőszak, testi sértés	366	7,5	282	11,0
Személy elleni egyéb	94	1,9	84	3,3
Ittas járművezetés, járművezetés tiltott átengedése	150	3,1	111	4,3
Egyéb közlekedési bűncselekmény	69	1,4	60	2,3
Tartás elmulasztása	61	1,2	50	1,9
Erőszakos közöszlítés stb.	152	3,1	141	5,5
Üzletszerű kéjelgés stb.	59	1,2	46	1,8
Házasság, család stb. elleni egyéb bűncselekmény	19	0,4	15	0,6
Közrend elleni egyéb bűncselekmény	1	0,0	1	0,0
Üzérkedés, árdrágítás stb.	173	3,5	158	6,1
Csempészet stb.	326	6,7	233	9,1
Vesztegetés, befolyással üzérkedés	56	1,1	51	2,0
Államigazgatás stb. rendje elleni egyéb bűncselekmény	7	0,1	7	0,3
Garázdaság	9	0,2	7	0,3
Egyéb gazdasági	3	0,1	3	0,1
Vagyon elleni bűncselekmény	2744	56,2	970	37,7
Honvédelmi kötelezettség elleni bűncselekmény	8	0,2	8	0,3
Katonai bűncselekmény	27	0,6	26	1,0
Ismeretlen	434	8,9	198	7,7

A 14. táblázatban a büntetőítéletek számának bűncselekmény-sorozatok szerinti megoszlását mutatom be az elkövető életkora szerinti bontásban.

A 2005. évi minta szerint az összes büntetőítélet 27,4 százalékában csak vagyon elleni bűncselekményt bíráltak el, további 27,7 százalékában vagyoni és egy másik típusú bűncselekményt, és a „Többi” nevű oszlop 13,8 százalékában is jelentős szerepe van a vagyon elleni bűncselekményeknek. A másik legnagyobb csoportot a fennálló rend elleni bűncselekmények képezik, ide soroltam az állam- és emberiség elleni, az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni, a közrend elleni bűncselekményeket, a gazdasági bűncselekményeket, végül a honvédelmi kötelezettség elleni és a katonai bűncselekményeket. 18 százalék körül van az erőszakos bűncselekmények és a felelőtlen életmóddal összefüggő bűncselekmények

aránya. Ez utóbbiak közé soroltam a közlekedési bűncselekményeket és egyes a házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekményeket.

14. táblázat

A büntetőítéletek száma az elkövetők életkora és a bűncselekmény-sorozat típusa szerint

Kor	Csak vagyoni	Csak erőszakos	Csak felelőtlen életmód	Csak fennálló rend elleni	Vagyoni és erőszakos	Vagyoni és felelőtlen életmód	Vagyoni és fennálló rend elleni	Többi	Összesen
2005. évi minta									
14-17	301	61	11	31	46	13	122	125	710
18-24	615	173	120	246	39	54	506	308	2061
25-29	318	89	125	171	17	19	385	235	1359
30-34	291	101	148	185	9	17	351	168	1270
35-39	260	75	154	138	11	13	275	134	1060
40-44	160	60	67	117	4	2	160	84	654
45-49	121	43	74	85	6	6	94	31	460
50-59	97	40	68	70	1	1	63	18	358
60-	34	14	10	12	1	1	6	1	79
<i>Összesen</i>	<i>2197</i>	<i>656</i>	<i>777</i>	<i>1055</i>	<i>134</i>	<i>126</i>	<i>1962</i>	<i>1104</i>	<i>8011</i>
1998. évi minta									
<i>Összesen</i>	<i>1057</i>	<i>349</i>	<i>47</i>	<i>130</i>	<i>1255</i>	<i>447</i>	<i>239</i>	<i>1347</i>	<i>4881</i>

Az 1998. évi minta sokkal kevesebb büntetőítéletet tartalmaz mint a 2005. évi, de több a vagyoni és erőszakos bűncselekmény-sorozat és valamennyi inhomogén csoport több, viszont a homogén csoportok mind kevesebb büntetőítéletben fordulnak elő.

15. táblázat

A büntetőítéletek száma az ítéletben elbírált bűncselekmények száma és a bűncselekmény-sorozat típusa szerint, 2005

A bűncselekmények száma	Csak vagyoni	Csak erőszakos	Csak felelőtlen életmód	Csak fennálló rend elleni	Vagyoni és erőszakos	Vagyoni és felelőtlen életmód	Vagyoni és fennálló rend elleni	Többi	Összesen
1	1638	547	759	790	0	0	0	0	3734
2	359	90	18	219	70	85	925	516	2282
3	119	18	0	35	31	17	683	282	1185
4	49	0	0	6	14	9	198	125	401
5	14	1	0	2	11	11	78	75	192
6-10	19	0	0	3	8	4	77	106	217
<i>Összesen</i>	<i>2198</i>	<i>656</i>	<i>777</i>	<i>1055</i>	<i>134</i>	<i>126</i>	<i>1961</i>	<i>1104</i>	<i>8011</i>

A homogén bűncselekményű büntetőítéletek, amelyek az összes ítélet közel 60 százalékát teszik ki, általában egy bűncselekményes ítéletek, a 4686 homogén büntetőítélet 79,7 százalékában egyetlen bűncselekményt bíráltak el. A leginkább inhomogén csoportban (Többi) nagyrészt 2-3 bűncselekményt bíráltak el, mindössze 217 ítéletben szerepelt 6-10 bűncselekmény.

A bűncselekmények számát nemcsak az ítéletekben vizsgáltam meg, hanem az egész életpálya folyamán is.

16. táblázat

*Az elítélt személyek száma
az általuk elkövetett bűncselekmény-sorozat típusa és a bűnöző életpálya során
elbírált bűncselekmények száma szerint, 2500*

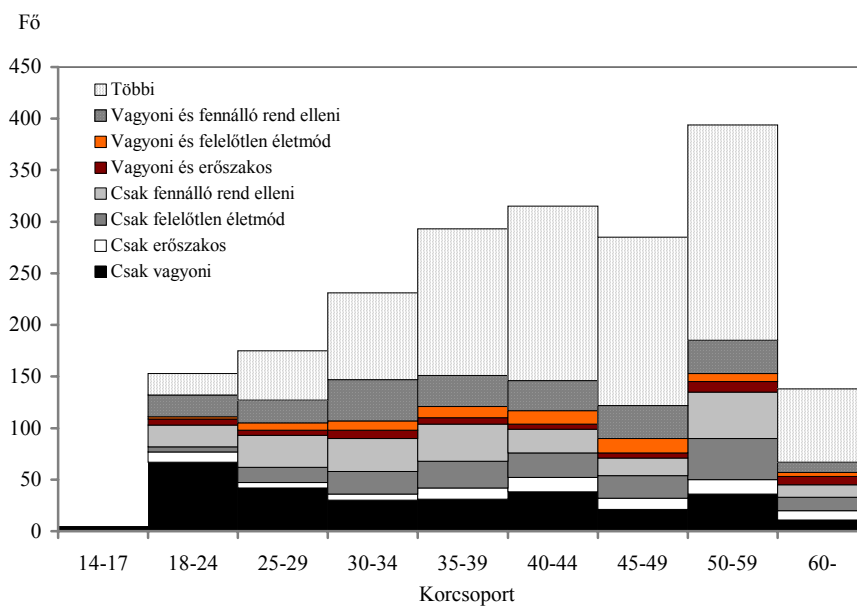
A bűncselekmények száma	Csak vagyoni	Csak erőszakos	Csak felelőtlen életmód	Csak fennálló rend elleni	Vagyoni és erőszakos	Vagyoni és felelőtlen életmód	Vagyoni és fennálló rend elleni	Többi	Összesen
1	173	60	136	161	0	0	0	0	530
2	52	8	23	42	14	19	68	56	282
3	21	10	7	10	14	12	40	71	185
4	14	1	0	3	6	9	25	69	127
5	9	0	0	0	8	9	13	75	114
6-10	11	1	1	1	11	18	49	206	298
11-15	1	0	0	0	0	1	15	144	161
16-20	0	0	0	0	0	0	4	114	118
20-	0	0	0	0	0	0	2	172	174
Összesen	281	80	167	217	53	68	216	907	1989

Az egész bűnöző életpálya folyamán már nagyobb a szóródás, mindössze 745 a homogén életpálya, ebből 530 az egy bűncselekményes, 337 a vagyoni és más bűncselekményt elkövetők, 30 fő vagyoni bűncselekményt nem, de más, kétféle bűncselekményt követett el, és legtöbb, 877 fő a nagyon inhomogén életút, akik három, vagy akár négyféle bűncselekményt is elkövettek.

Az életkorukat tekintve megállapítható, hogy a fiatalabb életkorúak (35 év alattiaknak) homogénebb az életpályája, az életkor növekedésével válik inhomogénebbé. (Lásd a 4. ábrát.)

A legsúlyosabb büntetést, a két éven felüli végrehajtható szabadságvesztést a vagyoni és a fennálló rend elleni és a nagyon inhomogén „Többi” bűncselekmény csoport elkövetése esetén szabják ki. (Lásd a 17. táblázatot.)

4. ábra. Az elítélt személyek száma az elkövetők jelenlegi életkora és az általuk elkövetett bűncselekmény-sorozat típusa szerint, 2005

17. táblázat

A büntetőtételek száma a kiszabott büntetés és a bűncselekmény-sorozat típusa szerint, 2005

Bűncselekmény-sorozat típusa	2 éven aluli végrehajtható szabadságvesztés	2 éven felüli végrehajtható szabadságvesztés	Felfüggesztett szabadságvesztés	Pénzbüntetés	Egyéb	Összesen
Csak vagyoni	352	84	552	737	473	2198
Csak erőszakos	109	104	206	144	93	656
Csak felelőtlen életmód	35	3	145	523	71	777
Csak fennálló rend elleni	153	15	247	460	180	1055
Vagyon és erőszakos	43	37	24	15	15	134
Vagyon és felelőtlen életmód	28	15	48	16	19	126
Vagyon és fennálló rend elleni	902	454	205	270	130	1961
Többi	419	351	171	111	52	1104
<i>Összesen</i>	<i>2041</i>	<i>1063</i>	<i>1598</i>	<i>2276</i>	<i>1033</i>	<i>8011</i>

*

Összevetve a minták adatait a teljes körű adatokkal és a korábbi, 1985. évi vizsgálataimmal, megállapítható, hogy a bűnözés növekedésével növekedett a visszaesők és a bűnismétlők aránya is. A bűnöző életpálya kezdete egyre fiatalabb életkorokban jelenik meg, az első büntetőítélet időpontjában a vizsgált 20 évben 40,5 százalékról 60,5 százalékra növekedett a 14-24 éves elítéltek aránya, ezen belül is lényeges volt a 14-17 évesek arányának változása. Az összes nyilvántartottak közül ugyan még mindig a legnagyobb arányt jelentik az első büntényesek, de az arányuk 20 év alatt közel 27 százalékkal csökkent, viszont lényegesen növekedett a hat vagy hatnál többször büntetettek aránya. A 100 nyilvántartottra jutó büntetőítéletek száma is növekedett, 1998-ban a 100 nyilvántartottra 325 büntetőítélet jutott, 2005-ben már 403, ami a visszaesés illetve bűnismétlés gyakoriságának növekedését igazolja.

Summary

The life-cycle of criminals can be identified from the statistical analysis of "Registry of criminals". In the registry the full life-cycle of the criminal can be followed, it contains the name, certification data, all sentences, all crimes and penalties of the criminal.

The author had possibility to create statistical analysis from this registry in three different years. The 1985 year whole scale or relatively whole analysis was made in narrow boundaries based on few features. The more detailed analysis was made from the years 1998 and 2005 from a 1500 head and a 1989 head sample. The 1989 sample contains 4881 sentences in the 2005 sample there are 8011 sentences. The analysis of the samples covers the main demographic data such as gender, date of birth and age of the person in three different cross sections. The number of sentences, the order of relapses, the time of criminal procedure and penalty could be measured. The two samples gave a possibility to understand the crimes and to the analyses of crimes committed in the whole criminal life-cycle.